

ORSZÁGÉPÍTÉS, MAKOVECZ IMRE NYOMDOKAIN – konferencia beszámoló

A Pesti Vigadóban 2025. október 9-én zajló konferencia az épületben 2025. november 9-ig megtekinthető Élő Magyar Építészet – Határtalan országépítés című kiállítás kísérő rendezvényeként a Magyar Művészeti Akadémia, a Kós Károly Alapítvány és a Mathias Corvinus Collegium szervezésében valósult meg.

A konferencia három fő egységből állt. Az első részben az idén kilencven éve született Makovecz Imre életművének feldolgozhatóságát, bemutathatóságát és nemzetközi összefüggéseit vizsgálta. A második részben a Makovecz Imre nyomdokain járó építések mutatták be megvalósult épületeiket, megfogalmazva, mit is jelent a Mester által kijelölt utat követni. Az előadások különlegességét adta, hogy minden épület esetében megszólalt annak használója is, visszacsatolást adva az épületek hétköznapi jelenlétéről, az épület megvalósulásához szükséges emberi megismerés szükségességéről. Az épületbemutatókat színesítette két, a nemzetközi térbe kitekintő előadás, az organikus szemlélet határainkon túli megjelenéséről. A programot kerekasztal beszélgetés zárta, melyben a résztvevők Makovecz Imre gondolatainak máig tartó hatását, a tanítványság útját, valamint az organikus szemlélet és a 21. századi technológiai fejlődés egymáshoz való viszonyát járták körbe.

Turi Attila (a Magyar Művészeti Akadémia elnöke) köszöntőjében Makovecz Imre gondolatát hozta a hallgatóság elé: „Az építész isteni terv szolgáloja, műveivel megkísérli az ember lehetséges útját kijelölni. Magát és társait kell az angyali lét felé emelnie...” Felidézte a magyar organikus építészet negyven évvel ezelőtti bemutatkozását a Magyar Élő Építészet kiállításon, emlékeztetve, hogy a történelmi időtávlat ellenére ember és környezet viszonya nem változott, az emberi munka lényege ma is „a láthatatlan rend megidézése” (Hamvas Béla). A Makovecz Imre által kijelölt utat részletezve kitért az ezen járó építések fő vezérlő elveire – hasznos és gyógyító építészet művelése, közösség- és hálózatépítés, főépítési munka –, és feladatként jelölte ki ezen iniciatívák lefordítását a 21. század nyelvére.

Jonathan Glancey (a Múcsarnok-beli Makovecz-életmű kiállítás kurátora) felvételtől szóló előadásában (Az életmű bemutathatósága) röviden történelmi kontextusba helyezte Makovecz Imre munkásságát, majd rátért annak legfontosabb jellemzőjére: Makovecz Imre építésze híd a mindennapok és szellemi világ között. Az épületeiben megjelenik a természet csodáinak visszhangja, fény és sötétség tudatos használata, és számos alkalommal maguk az angyalok. A Múcsarnokban november második felétől látható kiállítás legfőbb célja bemutatni, hogyan kötik össze eget és földet ezek a Makovecz Imre gondolataiban mindenkor jelenlévő angyalok és vezérlő szellemek, valamint a meg nem valósult tervet: a Feltámadás templomát, melyben a fenti elvek esszenciálisan jelennek meg.

Makovecz Pál (a Makovecz Imre Alapítvány kuratóriumi elnöke) Az életmű feldolgozása, elérhetősége című előadásában sorra vette az Alapítvány megalakulásától a mai napig elvégzett tevékenységét. Kitért Makovecz Imre egykori munkatársaira, akik nélkül a munka nem kezdődhetett volna el, majd részletezte, hogy az Alapítvány munkatársai hogyan tudták folytatni az életmű megkezdett feldolgozását. Ismertette az életmű szerteágazó voltát: a közel hatszáz (és a feldolgozás során folyamatosan bővülő) épületterven kívül képzőművészeti alkotások, írások, oktatási- és közéleti tevékenység számbavétele és kutathatóvá tétele zajlik. A kutathatóság szolgálatában már jelenleg is több segítséget találhatnak az érdeklődők az Alapítvány honlapján (Makovecz-térkép), és jelenleg is zajlik egy kutatói szoftver fejlesztése, mely összefüggéseiben tudja bemutatni Makovecz Imre munkásságát. Végezetül felhívást

intézett a hallgatósághoz: akinek az életmű részét képező alkotás van a tulajdonában, járuljon hozzá az Alapítvány munkájához azzal, hogy másolat formájában közkinccsá tesz azt.

Lila Cohen (építész, Amerikai Egyesült Államok) nagybátyjáról, Herb Greene organikus építésről forgatott dokumentumfilmet a tavalyi évben. Kutatása során fedezte fel Makovecz Imre munkásságát és a magyar organikus építészetet. Szintén felvételről szóló előadásában (Makovecz a nemzetközi térben) megállapította, hogy abban az időben, amikor a nagybátyja és annak mestere, Bruce Goff által képviselt organikus irányzat Amerikában elhalványult majd megszűnt, Magyarországon megjelent, és nemcsak megmaradt, de a mai napig él. Sorra véve a magyar élő építészet fontosabb épületeit és jelenségeit, arra a következtetésre jutott, hogy a szemlélet megmaradásának titka az építészek közötti együttműködés, és a határokon túlnyúló hálózatok kialakítása.

Cserháti Ferenc (polgármester) és **Zsigmond László** (építész) a vereasegyházi Mézesvölgyi Általános Iskola tervezésének, építésének és működésének tanulságait ismertette. Közös előadásukban röviden összefoglalták Vereasegyház Budapest-közelében fekvéséből adódó fejlődését az 1970-es évektől, kitérve Pásztor Béla korábbi polgármester több évtizedes településfejlesztési tevékenységére. Ezt követően tértek át a folyamatos népességnövekedés által életre hívott, közösségi funkciókat is magába foglaló iskola épülésének történetére, mely egykori faluszéli pozíciójából mára a bővülő településen szervesen vált új városközponttá.

Aleksander Ostan (építész, Szlovénia) Az organikus modern című előadásában sorra vette az őseépítészettől kezdve a különböző építészeti korszakok természettel való szerves kapcsolódásának módszereit. Megfogalmazta, hogy az építészek – és várostervezők – minden időben a természeti adottságok kiteljesítésére, égi princípiumok földi építményekben való megjelenítésére törekedtek, egészen a modern stílus megjelenéséig. Saját munkáinak bemutatásával arra mutatott példát, hogy a mai kor építészeinek feladata a táji környezet gyógyítása, annak megismerése által, a helyi adottságokra reagálva, helyi mesterek bevonásával.

Szélyes Levente (építetető) és **Müller Csaba** (építész) egy kolozsvári családi házat, és a kászolyi kalandpark fogadó épületét mutatta be, mint közös munkákat. Szélyes Levente és családja a Makovecz Imre által tervezett kolozsvári református templom által inspirált otthont szeretett volna magának, így találtak rá Müller Csabára, Makovecz Imre munkatársára a templom építésében. A sikeres együttműködést követően Szélyesék egy 2013-as, turisztikai célokat támogató uniós pályázat keretében kezdtek kászolyi kalandparkjuk fejlesztésébe. Az ide tervezett fogadóépülettel kapcsolatban a tervező elmondta, hogy az egyik legfontosabb szempont az épületei esetében, hogy saját kulturális anyanyelvén tudjon kapcsolódni az egyetemes értékekhez. Kettős cél a spirituális érték megalkotása, funkcionálisan jól működő épületben.

Kiss Gergely (lelkipásztor) és **Czégány Sándor** (építész) a Szigetszentmártonra tervezett református templomról beszéltek. A lelkipásztor ismertette az – egykor – templom nélküli gyülekezet történetét, és a váratlanul érkező egyházkerületi támogatás nyomán kiírt tervpályázatot, melyet Czégány Sándor nyert meg tervével, aki így már a negyedik templomát építtette meg. Az építész kifejtette, hogy templomot tervezni éppen olyan, mint bármilyen profán épületet, hiszen az építés önmagában szakrális tevékenység. Az előadók tapasztalata szerint a megvalósult térben egyszerre visel szakrális jellemzőket, mint Isten pecsétje, és hétköznapi jellemzőket, mint az otthonosság és nyitottság a helyi közösségek felé.

Luigi Fiumara (építész, Olaszország – Ukrajna) Az antropozófus építészet ma című előadásában rámutatott, hogy a mai organikus építészet szervező szempontjai közül kikopott az antropozófia szemlélete, így a Steinert követő, antropozófiával foglalkozó építészeknek új utakat kell találnia. Ehhez olyan építészetet szükséges létrehozni, amiben az ember és épület kapcsolata helyreáll. Az antropozófia elvein épülő organikus épület egyszerre nyújt a használójának menedéket és önmaga jobbá válásának lehetőségét, valamint lényyszerűségével a ráismerés élményét adja.

Kelemen Istvánné Enikő (intézményvezető) és **Terdik Bálint** (építész) a gárdonyi Életfácska Református Óvoda megvalósulásáról, használatának tapasztalatairól számoltak be. A 2014-ben alapított egyházközségi óvoda évekig az önkormányzati intézményekkel együttműködésben működött, azonban kinőtte a közös használatú tereket. Az új beruházást, az Életfácska Református Óvodát állami és egyházi együttműködés hívta életre. A gyermekintézmények terén nagy tapasztalattal rendelkező Triskell Épülettervező Kft. részéről Terdik Bálint ismertette a korábbi tapasztalatok alapján megfogalmazott tervezési elveket, és a megvalósult épületet. Az intézményvezető őszintén beszélt arról, hogy használóként nem is olyan egyszerű, egy, a gyermekek és pedagógusok minden igényét kielégítő épületbe belenőni, azonban mára igazi otthonává vált a közösségnek az új épület.

Móczár Gábor (Nemzeti Örökség Intézete főigazgatója) és **Kuli László** (építész) a Fiumei úti sírkert új szakrális központjának megvalósítását ismertette. Az építész elsőként összefoglalta, mit is tanult Makovecz Imrétől: az építész feladata elsősorban az emberépítés, amihez a szakma csupán eszköz, és ha jól csinálta, amit csinált, az angyalok lábnyoma is felfedezhető lesz a végigjárt úton.

A beruházás ismertetése során egy értékmentő és értékteremtő munkát ismerhetett meg a hallgatóság. Komplex, felújítási és tájépítészeti beavatkozás, valamint környezetrehabilitáció valósult meg: a sírkertben álló Szent Keresztet mintegy, a Krisztushoz vezető négy útra szervezett „szabadtéri templom” középpontjába emelve, illetve a Malosik-mauzóleum felújításával, környezetének rendezésével, a kápolna megnyitásával.

Horváth Szilárd (iskola alapító) és **Salamin Ferenc** (építész) a gödi Búzaszem Iskola történetét, épületét ismertették. A Búzaszem Iskolát létrehívó közösség célja, hogy boldog gyermekeket neveljen. Legfontosabb nevelési eszközei a kereszténység, a magyar néphagyomány, a családiasság, a természetközelség szeretete, ami közösségi nevelésben valósul meg. Salamin Ferenc építész hosszú időt töltött ennek a pedagógiának a megismerésével, és az ezt legjobban szolgáló épületek megtervezésével. Maguk az épületek is közösségi összefogással tudtak megépülni több ütemben, példát mutatva az alulról jövő, civil kezdeményezések megvalósulására.

Kassai Lajos (lovasíjász) és **Sziklai Ákos** (építész) a Kassai-lovasíjász központot mutatta be. A Zselic dombjai között elterülő völgy, melyre Kassai egykor ráakadt, önmagában létezéssel telített, szakrális tér. Ilyen környezetben különösen nagy az építész felelőssége, hogy magatartásával elnyomja vagy éppen felemeli ezt a környezetet. A tervezőnek felelőssége van abban is, hogy az általa létrehozott terek meghatározzák az ott megfogalmazott gondolatok minőségét. Sziklai Ákos és Kassai Lajos sok beszélgetéssel és együttgondolkodással érlelte ki azt az épített környezetet, ami ennek a völgynek, a táji környezetben való létezésnek, az élő hagyomány művelésének a kereteit megteremtette.

A konferencia zárásaként kerekasztal beszélgetésre került sor, amit **Erhardt Gábor** (az MCC Építészet és Emlékezet Műhelyének vezetője) moderált, Kassai Lajos lovasíjász, Horváth Szilárd iskola alapító, és Zsigmond László építész, a Kós Károly Egyedülés elnöke részvételével. Elsőként Makovecz Imre öröksége került szóba, amivel kapcsolatban a résztvevők egy dolgot emeltek ki: a teremtés fontosságát, és a nevelést mint részvételt a teremtés munkájában. A mester-tanítvány viszonytal kapcsolatban megfogalmazódott, hogy a mester felelőssége, hogy a követői számára kapcsolódási pontot jelentsen az őt vezető szellemi forrásokhoz. Minden iskola alapítónak számolnia kell azzal, hogy a művét a tanítványok csak akkor tudják továbbvinni, ha az őt vezető forrásból táplálkoznak. Azonban a mai kor felgyorsult technológiai fejlődése megnehezíti ezt a kapcsolódást, így a mai kor mestereinek feladata, hogy a jelenlegi kihívások között is utat mutassanak a tiszta forráshoz.

Végezetül **Salamin Ferenc** (az MMA Építőművészeti Tagozatának vezetője) arról beszélt, hogy érdemes naponta rácsodálkoznunk az univerzum végtelenségére, az abban elfoglalt porszemnyi jelenlétünkre, és akkor megértjük, hogy nem a materiális világ a fontos, egyedül a szellem marad meg. Az építész feladata a kollektív tudattalanban, a bennünk rejlő ősi tudásban létező házakat megépíteni, így betagolódva az akaratba térben és időben.

A konferencián elhangzó előadások, a bemutatott épületek és megmutatkozó emberi kapcsolatok mind arról tanúskodtak, hogy az építészet akkor válik élővé, ha híddá tud válni a hétköznapi és szellemi világ között – Jonathan Glancey gondolatait idézve.

Szöveg: Harmath-Gyetvay Enikő

Fényképek: Nyíró Simon/MMA